

Erişim, Güvenlik ve Gizlilik Boyutunda Ortaokul Öğrencilerinin Facebook Kullanımı

Hasibe Sel¹

¹ Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilişim Anabilim Dalı

selhasibe@gmail.com

Özet: Sosyal ağ sitelerine bağlı olarak ergen ve çocukların zorbalık, zararlı içeriğe maruz kalma, taciz, kişisel bilgilerin çalınması gibi güvenlik riskleriyle karşılaştıkları bilinmektedir. Sosyal ağ sitelerinde gizliliğin sağlanamaması büyük bir sorundur. Dünya çapında en çok kullanılan sosyal ağ sitelerinden biri olan Facebook, kullanıcılarına, paylaştıkları bilgilerin gizlilik ayarlarını yönetme hakkı sunmaktadır. Ancak yapılan kimi araştırmalar kullanıcıların çoğunluğunun, gizlilik ayarlarını kullanmadıklarını göstermektedir. Bu araştırmada öncelikli olarak “Gizlilik ayarlarının kullanılmamasının, bu ayarların nasıl değiştirileceğinin bilinmemesinden mi kaynaklanıyor?” sorusuna cevap aranmaktadır. Ayrıca sosyal ağ sitelerini kullanan ortaokul öğrencilerinin gizlilik ayarlarının farkında olup olmadığı, kişisel bilgilerin paylaşımına ne derece dikkat ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunların dışında öğrencilerin Facebook arkadaş sayıları, aile bireylerinin ve sosyal hayatlarında tanımadığı bireylerin arkadaş listelerinde olup olmadığı, engelledikleri kişiler ve engelleme nedenlerinin tespiti de araştırmanın amaçları arasındadır.

Araştırmanın örneklemini ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin Facebook hesapları, kimlere arkadaşlık isteği ve mesaj gönderebilme hakkı verildiği, etiketlenme izinleri, başkalarına kendi duvarlarında verdikleri paylaşım hakları, kullandıkları uygulamalara ve reklamlara verdikleri izinler; bunların yanında arkadaş listelerinin, zaman tüneline paylaştıkları içeriklerin ve fotoğraflarının erişim izinleri incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin “Hakkında” kısmında cep telefonu, e- mail adresi, okul adı, ilişki durumu, aile ve akraba bilgileri, yaşadığı yer, memleketlerine ait bilgileri de kimlerle paylaştıkları incelenmiştir.

Bu incelemeler yapılırken öğrencilere gizlilik ayarlarının nasıl değiştirilebileceği de gösterilmiş ve hesaplarının incelenmesinin iki hafta sonrasında öğrencilerin profilleri yeniden incelenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin gizlilik ayarlarını daha önce bilmedikleri görülmüştür. Yapılan iki incelemenin sonuçları karşılaştırıldığında; arkadaşlarının etiketlediği gönderilerin onaya sunulması, zaman tüneline kimlerin paylaşım yapabileceği, kimlerin mesaj gönderebileceği, arkadaş sayılarının görünürlüğü hususlarında önemli değişiklikler olmuştur. Benzer şekilde hakkında kısmında paylaşılan okul adı, yaşadığı şehir ve memleket bilgilerinin erişim düzeyinde belirgin değişimler meydana gelmiştir. Öğrencilerin engellenen listeleri incelendiğinde çok çeşitli nedenlere kişileri engelledikleri görülmüştür ve bu nedenler ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Facebook, Sosyal Medya, Gizlilik, Engellenen Kişiler, Arkadaşlık

Giriş

Sosyal ağ siteleri, bireyler ve gruplar arasındaki karşılıklı etkileşimi destekleyen, işbirliği ve ortak ilgiler için paylaşılan alanı arttıran ve herkesin kendi kişisel profilini, arkadaş listesini ve iletişim kurmak istediği grupları oluşturma şansı veren web tabanlı ortamlar olarak tanımlanmaktadır (Boyd, 2004; Aktaran Usluel & Mazman, 2009). “Sosyal ağ” terimi ilk kez 1954 yılında Barnes tarafından kullanılırken (Akyüz, 2009); sosyal ağ siteleri 1995 yılında Classmates ile ortaya çıkmıştır. SixDegrees 1998 yılında profil oluşturmaya, arkadaş listesinden gezinmeye izin veren ilk sosyal ağ sitesidir (Boyd ve Ellison, 2007).

Sosyal ağlar arasında en ünlüsü olan ve 2004 yılında Amerika’da Harvard öğrencisi olanları sanal ortamda bir araya getirmek ve çevrimiçi paylaşım alanı ve bir sosyal ağ oluşturmak üzere kurulan Facebook, bugün dünyanın her yanından üyesi olan bir ağa dönüşmüştür (Akçay, 2011; Kokoç ve Çiçek, 2011). Sosyal ağ hizmetleri veren web sitelerindeki profillerin görünürlüğü siteden siteye ve kullanıcıların tercihlerine göre değişmektedir. Örneğin, başlangıç ayarı olarak Friendster üzerindeki profiller arama motorları tarafından indekslenerek herkes tarafından görülebilir halde bulunmaktadır. LinkedIn’de, site üyelerinin, diğer kullanıcı profillerinin hangi kısımlarını görebileceği ücretli üyelik profili oluşturup oluşturmadıklarına bağlı bulunmaktadır. Facebook ve MySpace gibi siteler üyelerine profillerinin herkes ya da sadece arkadaşları tarafından görülebilmesi noktasında farklı olanaklar sunmaktadır. Twitter ise kullanıcı hakkında çok sınırlı ve özet bilgi verilerek gizliliğin en aza indirildiği bir yapı üzerine kurulmuş durumdadırlar. Gizlilik ve kullanıcı bilgilerine erişim konusundaki site politikaları ve kültürü, sosyal paylaşım sitelerinin kendilerini diğer benzer sitelerden ayırtmak konusunda kullandıkları temel araçlardan birisidir (Erdem, 2011).

Dünya çapında en çok kullanılan sosyal ağ sitelerinden biri olan Facebook, kullanıcılarına paylaştıkları bilgilerin gizlilik ayarlarını yönetme hakkı sunmaktadır. Ancak yapılan kimi araştırmalar kullanıcıların çoğunluğunun

gizlilik ayarlarını kullanmadıklarını göstermektedir. Bu araştırmada sosyal ağ sitelerinden Facebook'u kullanan ortaokul öğrencilerinin gizlilik ayarlarının farkında olup olmadığı, ayarların nasıl değiştirileceğinin öğrendikten sonra kişisel bilgilerin paylaşımına ne derece dikkat ettikleri belirlenmeye çalışılacaktır. Bunların dışında öğrencilerin Facebook arkadaş sayıları, aile bireylerin ve sosyal hayatlarında tanımadığı bireylerin arkadaş listelerinde olup olmadığı, engelledikleri kişiler ve engelleme nedenlerinin tespiti de araştırmanın amaçları arasındadır.

Literatür

Sosyal ağ sitelerinin yanlış kullanımı, gizliliği ve gerçek olmayan hesapların yaratılması, sosyal ağ sitelerinin problemleri arasındadır (Mahajan, 2009; Aktaran Kokoç ve Çiçek,2011). Facebook istatistikleri incelendiğinde her ay 550 milyon hesap açıldığı tahmin edilmektedir (Jain ve Gupta, 2012). Yapılan bir araştırmada öğrencilerin yaklaşık yarısının Facebook kullanıcısı olduğu ifade edilmiştir (Cohler,2005; Aktaran Govani &Pashley,2006). Bu nedenle gizlilik ayarları çalışmalarında Facebook sitesinin incelenmesi önemlidir. Çok az kişinin sosyal ağ sitelerinin gizlilik ayarlarını okuduğu ya da farkında olduğu bilinmektedir. Bununla beraber sosyal ağ sitelerinde yapılan yeniliklerle gizlilik ayarlarının nasıl değiştiği çoğu zaman fark edilmemektedir. Aslında kullanıcıların birçoğunun rahatsız olabilecekleri bazı "default ayarlar" bulunmaktadır. Nitekim Facebook kullanıcıları, haber besleme özelliği ile "Arkadaş" listesindekilerin, kendi eylemlerinden haberdar olacağını öğrendiklerinde oldukça öfkelenmişlerdir.

Westin(1968), bireylerin gizliliklerini korumak için sosyal hayatlarında çeşitli yöntemleri kullandıklarını, kalabalık topluluklarda bile grupların, tanımadıkları insanlara mesafe koyduklarını ifade etmiştir. Mahremiyet, bireylerin, grupların veya kurumların, kendilerine dair bilgileri ne zaman, nasıl ve ne ölçüde diğerlerine aktarabileceğini kendilerinin belirleme hakkı olarak tanımlanmıştır (Westin,1968; Aktaran Güven, 2007). Gizlilik, kişinin bireysel olarak önemli gördüğü, toplumun geneli tarafından ulaşılamayan kişisel bilgi olarak tanımlanır (Richards, 2007; Aktaran Timm ve Duven, 2008).

Teknoloji ve gizlilik ile ilgili çok az deneysel çalışma bulunmaktadır (Timm&Duven,2008). Yapılan çalışmalar sosyal ağ sitelerinde gizlilik konusuna yeterince dikkat edilmediğini göstermektedir. Facebook, kullanıcılarına bir dizi gizlilik kontrolü yapmasına izin vermesine rağmen öğrencilerin birçoğu gizlilik ayarlarını kullanmamaktadır (Barnes, 2006). Facebook da default ayarlar kullanıldığında ancak %0,5 oranında gizlilik sağlanmaktadır (Wischnowsky, 2007; Aktaran Timm ve Duven, 2008). Buna rağmen kullanıcıların çok az bir kısmı default ayarları değiştirmektedir (Cohler,2005; Aktaran Govani &Pashley,2006).

Gross ve Acquisti(2005), 4540 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada; öğrencilerin Facebook profilleri gizlilik ayarlarının çok düşük seviyede olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğrencilerin %85'inden fazlası profil bilgilerinde, gerçek isimlerini kullandıklarını, fotoğraflardaki görünümünün verdikleri bilgiler ile uyum sağladığı ve bitirdikleri liselerin adlarına yer verdikleri görülmüştür. Gross ve Acquisti (2005), öğrencilerin %40'ının telefonunu, %50'sinin adreslerini paylaştıklarını da belirtmiştir. Çetin(2011), yaptığı araştırmada öğrencilerin %73,3'ünün paylaştıkları profil bilgilerinin ve fotoğraflarının gerçek olduğunu belirtmiştir.

Kişilerin, sosyal ağ sitelerindeki arkadaşlıklarla ilgili nasıl bir ölçüt kullandıklarını anlamamanın yolu henüz bulunamamıştır. Kimileri arkadaş listelerinin herkesin bilmesine eğilimliken, kimileri bundan hoşlanmamaktadır. Ayrıca insanların bir çoğunun, tanımadığı veya güvenmediği kişileri de arkadaş olarak gösterdiği bilinmektedir (Boyd,2004). Facebook, kimlerin onları arayabileceğini, kimlerin profilleri görebileceği, kimlerin arkadaşlık isteği gönderebileceğini ayarlama izni vermektedir. Arkadaşlara genelde tüm profili görmelerine izin verilir. Bu nedenle Facebook'ta arkadaşların nasıl seçildiği önemli bir mevzudur. Govani ve Pashley(2006) katılımcıların arkadaş listeleri incelediklerinde, yakın arkadaşların %90'ı üniversiteden ya da liseden olan arkadaşlar olduğunu ve listelerin yalnızca %20'sini yakın arkadaşların oluşturduğunu ortaya çıkarmışlardır. %54'ünün, tanımadığı kişileri de arkadaş olarak eklediklerini vurgulamışlardır. Çetin(2011), 180 lisans öğrenciyle yaptığı araştırmada, öğrencilerin Facebook hesaplarında, %82,2 oranında tanımadığı kişileri arkadaş olarak eklediklerini ortaya çıkarmıştır. Facebook'ta edinilen yeni arkadaşlar ile yüz yüze görüşüğünü ifade edenlerin oranı ise %38,3'tür.

Govani ve Pashley(2006) profilleri incelendikten sonra katılımcılara bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre; %84'ü gizlilik ayarlarının değiştirebildiklerinin farkında olduklarını; %48'i ise gizlilik ayarlarını daha önce kullandıklarını ifade etmişlerdir. Anket öncesi ve sonrası elde edilen bulgular karşılaştırıldığında öğrencilerin gizlilik tercihlerinde çok düşük seviyede farklılıklar gözlenmiştir. Bu nedenle araştırmacılar farkındalığın gizliliği artırmadığını iddia etmektedir. Bu araştırmada katılımcıların yalnızca %12'si web site adreslerinin, %8,3 diğer e posta adreslerinin, %2,4'ü kullanıcı isimlerinin gizlilik düzeyini artırmıştır(Govani ve Pashley, 2006).

Araştırmanın Örnekleme ve Yöntemi

Araştırmaya örneklemini, Kocaeli Gebze Kroman Çelik İlkokulu'nda okuyan 30'u kız, 30'u erkek olmak üzere 60 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinden 20'şer öğrenci yer almaktadır. Bu öğrenciler sınıflardan rastgele seçilmiştir. Araştırmaya katılan 60 ortaokul öğrencisiyle bireysel görüşülmüş ve kendilerinden Facebook profillerine girmeleri istenmiştir. Öğrencilerin profilleri araştırma kapsamı çerçevesinde incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken öğrencilere gizlilik ve erişim ayarlarının nasıl değiştirileceği gösterilmiş ve gizliliğin sağlanamaması durumunda oluşabilecek problemler anlatılmıştır. Yapılan bilgilendirmenin gizlilik ayarlarında herhangi bir değişime neden olup olmadığını ortaya çıkarmak için, ilk incelemeden 15 gün sonra öğrencilerin Facebook hesapları aynı şekilde tekrar incelenmiştir.

Bulgular

Öğrencilere, Facebook'ta günde ne kadar zaman geçirdikleri sorulmuştur. Öğrencilerin %30'u yarım saatten az, %50'si 1 saat, %11,7'si 2 saat, %6,7'si 2-3 saat, %1,7'si ise 5 saatten fazla zaman geçirdiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu(%80) günde 1 saat veya daha az Facebook kullanmaktadır. Facebook hesabınızı ne zamandan beri kullanıyorsunuz sorusuna %56,7'si 2-3 senedir, %23,3'ü 3 sene ve üzeri derken %20'si 1 sene veya daha kısa zamandan beri kullandıklarını ifade etmiştir.

Facebook şifrenizi sizin dışınızda bilen var mı sorusuna %36,7(22)'si evet derken, % 63,3(38)'ü hayır şeklinde cevaplamışlardır. Bazı öğrenciler birden fazla kişiyle şifresini paylaşmaktadır. Bu öğrencilerin %27'si annesi, %23'ü babası, %23'ü arkadaşı, %23'ü kardeşi, %14'ü kuzeni, %4,5'i amcası ile Facebook şifresini paylaşmaktadır.

Gizlilik ayarları; bağlantı, zaman tüneli ve etiketleme, reklamlar, fotoğraf/album, arkadaş listesi görünürlüğü, hakkında olmak üzere 6 bölümde incelenmiştir. Öğrencilere bu bölümlerdeki gizlilik ayarlarını bilip bilmedikleri sorulmuştur.

Tablo 1. Gizlilik Ayarlarını Kullanabilme Oranları

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Bağlantı ayarları	13	21,7	47	78,3
Zaman Tüneli	18	30	42	70
Reklamlar	7	11,7	53	88,3
Fotoğraf/album	27	45	33	55
Hakkında Kısmı	24	40	35	60
Arkadaş listesi	20	33,3	40	66,7
Toplam	109	30,3	250	69,7

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin gizlilik ayarlarını yaklaşık olarak 70'inin bilmediği ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, en az reklam (%11,7), en fazla ise fotoğraf/album gizlilik ayarlarını(%45) değiştirmeyi bildiklerini ifade etmişlerdir.

Bağlantı Kurma Ayarları

İlk incelemede öğrencilerin %85'ine, son incelemede ise öğrencilerin %76,7'sine herkesin Facebook arkadaşlık isteği yollayabildiği görülmüştür. Bununla birlikte ilk incelemede; öğrencilerin %80'ine herkes, %16,7'sine sadece arkadaşları, %3,3'üne arkadaşlarının arkadaşları mesaj yollayabilirken; son incelemede öğrencilerin %50'sine herkes, %36,7'sine arkadaşlarının arkadaşları, %13,3'üne sadece arkadaşları mesaj gönderebilmektedir.

Zaman Tüneli Ayarları

Tablo 2'de görüldüğü gibi zaman tüneli ve etiketleme ayarları ilk incelendiğinde öğrencilerin %88,3'ünün zaman tüneline arkadaşlarına paylaşımında bulunmalarına izin verirken, ikinci incelemede bu oran %76,7'ye düşmüştür. Başkalarının zaman tüneline paylaştıklarını, %41,7'sinin arkadaşlarının arkadaşları, %55'inin sadece arkadaşları, %3,3'ünün belirlediği özel kişiler görebilmektedir. İkinci incelemede bu oranda çok az bir değişim görülmüştür.

Tablo 2. Zaman Tüneli ve Etiketleme Ayarları Tercihleri

İnceleme	Ayarlar	Arkadaşlar		Arkadaşlarının Arkadaşları		Özel		Sadece Ben		Hiç kimse	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İlk	Zaman tüneline kimler paylaşımında bulunabilir	53	88,3	0	0	0	0	7	11,7	0	0
Son	Zaman tüneline kimler paylaşımında bulunabilir	46	76,7	0	0	0	0	14	23,3	0	0
İlk	Başkalarının senin zaman tüneline paylaştıklarını kimler görebilir	33	55	25	41,7	2	3,3	0	0	0	0
Son	Başkalarının senin zaman tüneline paylaştıklarını kimler görebilir	32	53,3	24	40	3	5	1	1,7	0	0
İlk	Etiketlediğin gönderileri zaman tüneline kimler görebilir	33	55	23	38,3	3	5	1	1,7	0	0
Son	Etiketlediğin gönderileri zaman tüneline kimler görebilir	30	50	23	38,3	2	3,3	5	8,3	0	0
İlk	Sana benzeyen fotoğraf yüklediğinde kimlere seni etiketlemesi önerilsin	48	80	0	0	0	0	0	0	2	3,3
Son	Sana benzeyen fotoğraf yüklediğinde kimlere seni etiketlemesi önerilsin	42	70	0	0	0	0	0	0	8	13,3

İlk incelemede; etiketlediği gönderileri sadece kendisinin görebileceği şekilde ayarlayan %1,7'iken, son incelemede bu oran %8,3'e yükselmiştir. Kişiye benzeyen fotoğraf yüklediğinde, %80'inin arkadaşına etiketlemesi önerilirken, %16,7'si 18 yaş altında olduklarından bu özellik devre dışıdır. İlk incelemede; kişiye benzeyen fotoğraf yüklediğinde kimseye etiketleme izni vermeyen %3,3 iken; son incelemede bu oran %13,3'e yükselmiştir. Bu özelliğin arkadaşlara izin verilmesi durumunda Facebook'un yüz tanıma teknolojisini kullanmasına izin verilmektedir.

İlk incelemede; arkadaşlarının etiketlediği gönderiler zaman tüneline gözükmeden önce; %6,7'sinin onayına sunulurken, ikinci kez incelendiğinde; bu oran %23,3'e yükselmiştir. Nitekim öğrenciler; yaptıkları yorumlardan veya paylaşımlardan dolayı rahatsız oldukları bazı kişileri engellendikleri söylemişlerdir. Arkadaşlarının etiketlediği gönderiler zaman tüneline gözükmeden önce onaya sunulması, buna benzer durumların gerçekleşmesini engelleyecek gizlilik ayarlarından biri olduğu için öğrenciler bu gizlilik ayarını dikkate almışlardır.

Uygulama Ayarları

Öğrencilerin kullandıkları uygulamalar incelendiğinde; %75'inin kullandığı uygulamalardan en az birinin onların fotoğraflarına ve hakkında kısmında paylaştıkları verilere eriştiği saptanmış ve öğrenciler bu konuda bilgilendirilmiştir. Öğrencilerin %88,3'ü kullandıkları uygulamaların hangi bilgilerine eriştiklerini daha önce bilmediklerini ifade etmişlerdir. İlk incelemede öğrencilerin %17'sinin 100 den fazla, %3'ünün hiç kullanmadığı, %10'nun en fazla 10, %52'sinin 10-50 arasında, %18'inin 50-100 arasında uygulama kullandıkları saptanmıştır. İkinci incelemede uygulama sayıları belirgin ölçüde azalmıştır. Nitekim ikinci incelemede; 1-10 arasında kullananların oranı %16'ya, hiç kullanmayanların sayısı %10'a yükselirken; 10-50 arasında uygulama kullananların sayısı %44'e, 50-100 arasında uygulama kullananların sayısı %13'e, 100'den fazla uygulama kullananlar %15'e düşmüştür.

Engellenen Kişiler

İlk incelemede öğrencilerin %28'inin hiç kimseyi engellemediği, %12'sinin ise 15'den fazla kişiyi engellediği saptanmıştır. 1-5 arasında kişiyi engelleyenler %33 oranında, 5-15 arasında kişi engelleyenler %27 oranındadır. Engellenen kişi sayılarında ilk ve son inceleme bulguları karşılaştırıldığında engellenen sayılarında çok düşük seviyede değişiklik meydana gelmiştir. İkinci incelemede; öğrencilerin %28'inin hiç kimseyi engellemediği, %12'sinin ise 15'den fazla kişiyi engellediği saptanmıştır. 1-5 arasında kişiyi engelleyenler %34 oranında, 5-15 arasında kişi engelleyenler %26 oranındadır.

İlk incelemede; en az bir kişiyi engelleyen 43 öğrenciye, engelledikleri kişileri neden engellendikleri sorulmuştur. Alınan yanıtlar Tablo 3'te gösterilmektedir. Öğrencilerin çeşitli nedenlerle kişileri engelledikleri

görülmüştür. Öğrencilerin %46,5'i kavgalı ve küs olduğu kişileri, %32,5'i tanımadıklarını, %23,2'si paylaşımlarını görmesini istemediği kişileri, %21'i kendisine küfür edenleri, %18,6'sı kendisine çıkma teklifi/asılan kişileri, %14'ü ise sevmediği kişileri engellediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %4,7'si öğretmenlerinin, %8,3'ü akrabalarının, %4,7'si babasının, %2,3 ablasının, %2,3'ü de komşu çocuklarının, paylaşımlarını görmelerini istemediği kişiler olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 3. Engelleme Nedenleri

Nedenler	f	%
Paylaşımlarımı görmesini istemediğim kişiler(toplam)	10	23,2
Kavgalı veya küs olduğum kişiler	20	46,5
Tanımadığım kişiler	14	32,5
Sevmediğim/gıcık olduğum kişiler	6	14
Bana küfür edenler/ küfür paylaşanlar	9	21
Sanal tehdit edenler(Çarım alırım, facebook hesabını kapatırım şeklinde)	3	7
Müstehçen içerik paylaşan/yollayan kişiler	3	7
Çıkma teklifi eden/asılan kişiler	8	18,6
Hesabı başkasının eline geçmiş arkadaşlar	2	4,7
Sürekli” slm”/ “nasılsın,” diyen kişiler	3	7
Sürekli oyun isteği yollayanlar	3	7
Sevdiğim kişiler hakkında dedikodu ya da kötü söz söyleyen kişiler	4	9,3
Fotoğraflarımla/paylaştıklarımla ilgili kötü yorum/saçma sapan yorum yapanlar	3	7
Benimle alay eden kişiler	3	7
Hatırlamıyorum	2	4,7
Yanlışlıkla engelledim	2	4,7
Sahte Hesaplar	4	9,3
Hesabımı başkasıyla ortak kullanan arkadaşım	1	2,3
Fotoğraflarımı beğen diye sürekli istekte bulunan	1	2,3

Not: Bir kişi birden fazla neden söylemiştir

Öğrencilerin %9,3'ü sahte hesapları fark ettiğinde engelledikleri ve %4,7 ise hesabı başkasının eline geçen arkadaşları engellediklerini ifade etmiştir. Sahte hesapların bazıları onların arkadaşları ya da akrabaları ismiyle açılmıştır. Bu durum öğrencileri kandırmaya çalışan kişiler olduğunun bir göstergesidir. Bununla beraber öğrencilerin %35(21 kişi)'i daha önce kullandıkları Facebook hesaplarının başkasının eline geçtiğini söylemiştir.

Arkadaş Bilgileri

Yapılan çalışmada; öğrencilerin arkadaş sayısı 200-300 arasında yoğunlaşmaktadır. Öğrencilerin %10'unu en fazla 50 arkadaşı varken; %5'inin 1000 den fazla , %33'ünün 50-200 arasında, %28'inin 200-300 arasında, %24'ünün 300-1000 arasında arkadaşı vardır. Bir kız öğrencinin 4040 arkadaşı olması oldukça şaşırtıcıdır. Bu öğrenciye neden bu kadar arkadaşı olduğu sorulduğunda, arkadaş sayısının fazla olmasının onu popüler yaptığını ifade etmiştir.

İlk ve son inceleme karşılaştırıldığında öğrencilerin arkadaş sayısında belirgin bir değişim olmamıştır. Sadece bir kız öğrencinin arkadaş sayısı 120'den 15'e düşmüştür. Öğrenci bu durumu, samimi olmadığı arkadaşlarını sildiğini söyleyerek açıklamıştır. Öğrencilerin %95'i arkadaş listesinde aile ya da akraba bireylerinden biri olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %56,7'sinin ebeveynlerden en az birisi Facebook kullanmaktadır. Öğrencilerin %5,8'i, Facebook hesabı olmasına rağmen babasını arkadaş olarak eklemeyi söylemiştir. Ancak öğrencilerin %58,3'ü arkadaş listesinde yüz-yüze tanımadığı kişilerin olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin %51'inin ailesi, çocuklarının tanımadığı kişilerin Facebook arkadaş listelerinde ekli olduğunun farkındayken, %49'unun ailesi bu durumun farkında değildir.

Fotoğraf /Albüm ve Duvardaki Erişim Ayarları

İlk incelemede; öğrencilerin fotoğraf albümlerini en çok arkadaşlarıyla paylaşırken, profil resimlerini arkadaşlarını arkadaşlarıyla paylaşmayı daha çok tercih etmekte olduğu Tablo 4'te görülmektedir. Profil resimlerini, öğrencilerin %16,7'si herkese açık, %23,3 arkadaşlar, %51,7'si arkadaşlarının arkadaşları, %6,7'si sadece ben, %1,7'si özel şekilde paylaşmaktadır.

Tablo 4. Fotoğraf /Albüm ve Duvardaki Erişim Ayarları

İnceleme	Erişim ayarları	Herkes açık		Arkadaşlar		Arkadaşların Arkadaşları		Sadece Ben		Özel		Paylaşım Yok	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İlk	1.Fotoğraf/albüm paylaşımı	7	11,7	24	40	19	31,7	4	6,7	2	3,3	4	6,7
Son	2.Fotoğraf/albüm paylaşımı	7	11,7	27	45	15	25	5	8,3	1	1,7	5	8,3
İlk	1.Profil resmi	10	16,7	14	23,3	31	51,7	4	6,7	1	1,7	-	-
Son	2.Profil resmi	13	21,7	18	30	24	40	4	6,7	1	1,7	-	-
İlk	1.Duvardaki paylaşımlar	13	21,7	29	48,3	11	18,3	-	-	4	6,7	3	5
Son	2.Duvardaki paylaşımlar	10	16,7	32	53,3	12	20			3	5	3	5
İlk	1.Arkadaş listesi	36	60	6	10	-	-	16	26,7	2	3,3	-	-
Son	2.Arkadaş listesi	19	31,7	12	20	9	15	19	31,7	1	1,7	-	-

Tablo 4'te görüldüğü gibi ilk ve son inceleme karşılaştırıldığında dikkat çeken erişim ayarları şöyledir. Öğrencilerin profil resmine, arkadaşlarının arkadaşları erişimi oranı %51,7'den %40'a azalırken, sadece arkadaşların erişim oranı %23'ten %30'a yükselmiştir. Benzer şekilde duvardaki paylaşımların erişim düzeyi arkadaşlarına izin verenler %48,3'ten %53'e yükselmiştir. Arkadaş listesinin görünürlüğü ilk ve son incelemelerde en çok farklılaşan ayarlardan biridir. İlk incelemede öğrencilerin arkadaş listesinin %60'ı herkese açık iken, ikinci incelemede bu oran %31,7'ye düşmüştür.

Hakkında Kısmı

Tablo 5'te görüldüğü gibi ilk inceleme bulgularına göre öğrenciler okul adı %23,3, memleket %43,3, yaşadığı yer %46,7 ve akraba bilgilerini %38,3 oranıyla herkese açık olarak paylaşmaktadır. Son inceleme bulgularına göre; okul adı %13,3, memleket %28,3, yaşadığı yer %30 ve akraba bilgilerini %28,3 oranıyla herkesin erişimine açıktır. İki inceleme bulguları karşılaştırıldığında e-postanın arkadaşlarla paylaşım oranı %70'den %65'e düşmüş; doğum tarihini zaman tüneline göstermeyenlerin oranı %13,3'ten %18,3'e yükselmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere cep telefonu sahibi olup olmadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin %58(35 kişi)'inin cep telefonu bulunmaktadır. Öğrencilerin, Facebook ortamında cep telefonu numaralarını %6 oranında arkadaşlarıyla paylaştığı, %17'sinin ise sadece kendisinin erişebileceği şekliyle kayıtlı olduğu görülmüştür. İki inceleme bulguları karşılaştırıldığında ise cep telefonu numarasının gizlilik ayarında hiçbir değişiklik olmamıştır.

Tablo 5. Kişisel Bilgilerin Erişim Düzeyi

İnceleme	Kişisel Bilgiler	Herkes		Arkadaşlar		Arkadaşların Arkadaşları		Sadece Ben		Özel		Paylaşım Yok	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İlk	1.Cep telefonu	-	-	2	6	-	-	6	17	-	-	27	77
Son	2.Cep telefonu			2	6			6	17			27	77
İlk	1.E-Posta	1	1,7	42	70	1	1,7	16	26,7	-	-	-	-
Son	2.E-Posta	1	1,7	39	65	1	1,7	19	31,7				
İlk	1.Okul adı	14	23,3	4	6,7	-	-	2	3,3	-	-	40	66,7
Son	2.Okul adı	8	13,3	6	10	5	8,3	1	1,7				
İlk	1.Doğum tarihi	5	8,3	18	30	29	48,3	8	13,3	-	-	-	-
Son	2.Doğum tarihi	3	5	16	26,7	29	48,3	11	18,3	1	1,7		
İlk	1.Yaşadığı yer	28	46,7	11	18,3	-	-	4	6,7	-	-	17	28,3
Son	2.Yaşadığı yer	18	30	12	20	11	18,3	4	6,7			15	25
İlk	1.Memleket	26	43,3	10	16,7	-	-	4	6,7	-	-	20	33,3
Son	2.Memleket	17	28,3	10	16,7	10	16,7	4	6,7			19	31,7
İlk	1.İlişki Durumu	16	26,7	7	11,7	2	3,3	4	6,7	2	3,3	29	48,3
Son	2.İlişki Durumu	8	13,3	8	13,3	7	11,7	4	6,7	3	5	30	50
İlk	1.Akraba Bilgileri	23	38,3	14	23,3	1	1,7	6	10	-	-	16	26,7
Son	2.Akraba Bilgileri	17	28,3	14	23,3	6	10	5	8,3			18	30

Sonuçlar ve Öneriler

Yapılan araştırmayla öğrencilerin yaklaşık olarak %70'inin, altı bölümde incelenen gizlilik ayarlarını bilmediği ortaya çıkmıştır. Bu sonuç literatürdeki benzer çalışmalarla örtüşmektedir (Barnes, 2006; Govani& Pashley,2006; Gross &Acquisti, 2005). Araştırma sonuçlarına göre; öğrenciler en çok fotoğraf/albumlerinin, en az reklam ayarlarının gizlilik düzeyini değiştirmeyi bilmektedir.

Bu araştırmada; öğrencilere Facebook hesaplarında gizlilik ayarlarının nasıl değiştirildiği öğretildikten sonra, bazı gizlilik ayarlarında belirgin değişimler gözlenmiştir. Bunlardan dikkat çekenleri özetlersek; arkadaş listesinin herkese görünürlüğü oranı %60'dan %32,7'ye düşerken, arkadaşlarının etiketlediği gönderilerin zaman tüneline gözükmeyen önce onaya sunulmasının oranı %6,7'den %23,3'e yükselmiştir. Ayrıca profil resmine, arkadaşlarının arkadaşlarına erişim izni verenler %51,7'den %40'a azalırken, sadece arkadaşlarına bu erişim izni verenler %23'ten %30'a yükselmiştir. Ayrıca bağlantı ayarları hususunda iki inceleme sonuçları karşılaştırıldığında öğrencilerin Facebook hesaplarına, herkesin mesaj yollama oranı %80'den %50'ye düşmüştür. Ancak Govani ve Pashley(2006) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, farkındalığın gizlilik ayarlarında değişime neden olmadığını ifade etmiştir. Araştırma sonuçlarının örtüşmemesi, farkındalığı oluşturmak için izlenen yöntemlerin farklılığından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada, öğrencilerin cep telefonu numarasını % 6 oranında sadece arkadaşlarıyla paylaştıkları görülmüştür. Araştırmanın bu sonucu Govani ve Pashley (2006)'in çalışmasıyla örtüşmektedir. Ancak Govani ve Pashley(2006) çalışmasında öğrencilerin profil resmi, doğum tarihi, memleketi, okul adı, ilişki durumunu %60'ı herkesle paylaştığını söylerken, bu çalışmada öğrencilerin aynı bilgileri herkesle paylaşım oranı yaklaşık %25 oranındadır. İki çalışma arasındaki bu farklılığın öğrencilerin yaş farkından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin, oynadıkları oyunların veya benzer uygulamaların onların temel bilgilerine ve fotoğraflarına eriştiklerinin farkında olmadıkları görülmüştür. Uygulamaların bu tip bilgilere eriştiğini öğrendikten sonra öğrencilerin kullandıkları uygulama sayılarında belirgin seviyede düşüş saptanmıştır. İlk incelemede %3'ünün uygulamalardan hiç birini kullanmadığı, %10'nun 1-10 sayıları arasında uygulama kullandıkları saptanmıştır. İkinci incelemede ise hiç kullanmayanların sayısı %10 olurken, 1-10 sayıları arasında uygulama kullananların oranı %16'ya yükselmiştir.

Ailelerin yaklaşık yarısı, öğrencilerin tanımadığı kişileri arkadaş olarak eklediklerinin farkında değildir. Ailelerin bu mevzuda dikkatli olmaları ve çocuklarının Facebook hesaplarını kontrol altında tutmaları gerektiğini düşünmekteyim. Ancak yapılan araştırmada öğrencilerin, yetişkinlerin kontrollerini engellemek adına onları engellediklerini ya da arkadaş olarak eklemedikleri görülmüştür. Aileler gerekirse yabancı bir kimlikle çocuklarıyla Facebook'ta arkadaş olmalarının faydalı olacağını düşünmekteyim.

Öğrencilerin arkadaş seçimlerinde özenli olmadığı, arkadaşlık isteği yollayanların çoğunu kabul ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin %58'inin tanımadığı kişileri arkadaş olarak ekledikleri saptanmıştır. Benzer şekilde Çetin(2011) üniversite öğrencilerin Facebook'ta %82,2'sinin tanımadığı kişileri arkadaş olarak eklediklerini ortaya çıkarmıştır. Çetin(2011), kişilerin popülerliğini ya da sevilen bir kişi olduğunu diğerlerine gösterme yolunun arkadaş listesindeki sayıya bağlı olduğunu ifade etmiştir. Arkadaş listesinin gizlenmesinin, arkadaş sayısının az olmasından dolayı yaşanabilecek popülerlik kaygısını azaltacağını düşünmekteyim. Facebook'ta yabancı kişilerden rahatsız olma/zarar görme olasılığı yüksektir. Nitekim öğrencilerin %32,5'i tanımadığı kişileri engellemiştir. Bununla beraber öğrenciler %7'si müstehcen içerik paylaşan kişileri engellediklerini ve bu içerikleri paylaşan kişileri de sosyal hayatlarında tanımadıklarını söylemişlerdir. Ayrıca engellenen kişi listesi incelendiğinde öğrencilerin azımsanmayacak oranda küfür ve tehditlerle karşılaştığı ortaya çıkmıştır.

Hesaplar ilk incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun Facebook'ta default ayarları kullandıkları görülmüştür. Facebook'ta default ayarlar kullanıldığında ancak %0,5 oranında gizlilik sağlanmaktadır (Wischnowsky, 2007; Aktaran Timm ve Duven, 2008). Facebook'un bu konuda daha duyarlı olması, gizlilik ayarlarındaki default değerlerinin daha yüksek seviyeye çıkartmaları gerektiğini düşünüyorum. Teknolojiyle büyüyen çocukların yaklaşık %70'inin gizlilik ayarlarını kullanmayı bilmedikleri göz önüne alındığında, teknolojiyle daha sonra tanışan yetişkinlerin daha az oranda bu ayarları kullandığı tahmin edilebilir. Benzer bir çalışmanın yetişkinler, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyim.

Sosyal ağ siteleri, kullanıcıların gizlilik haklarını kullanabilmeleri için gizlilik ayarlarının basitleştirilmeli ve daha kullanışlı hale getirmeleri gerekmektedir. Facebook son zamanlarda bazı gizlilik ayarlarına kısayol ayarlamıştır. Bu uygulamanın gizliliğin artırılmasında etkili olacağı düşüncesindeyim. Ayrıca fotoğraf ve zaman tüneli paylaşımlarında arkadaşlar, herkese açık, arkadaşlarının arkadaşları gibi değerleri ifade eden ikonların bulunması, bu paylaşımların gizliliğini artırdığı kanaatindeyim. Benzer şekildeki simgelerle kullanıcıların

gizliliklerini sağlamalarına yardımcı olunmalıdır. Sosyal ağ sitelerinin yardım sayfalarında metin yerine video kullanılarak gerekli bilgilendirmelerin yapılması gizlilik ve güvenlik düzeylerini artıracakı düşünölmektedir.

Facebook, yayınlanan bilgileri korumak için mümkün olan her şeyi yaptığı ancak siteye gönderilen içeriğin yetkisiz kişiler tarafından görölebilir olmayacağını garanti vermediğini açıklamıştır (Facebook, 2008; Aktaran Timm ve Duven, 2008). Hatta yapılan çalışmada öğrencilerin %35'inin daha önceki Facebook hesaplarının başkalarının eline geçtiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin güvenilirlik ayarları konusunda bilgilendirilmesinin yanında Facebook'un güvenilirlik ayarlarını güçlendirmesi gerekmektedir.

Araştırmada örneklemini oluşturan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu(%80) Facebook'ta günde 1 saat ya da daha az zaman geçirmektedir. Facebook sitesini günde 3-4 saatten fazla kullanan öğrenciler üzerinde benzer bir çalışma yapıp sonuçlar karşılaştırılabilir. Son olarak; Bilişim Teknolojileri dersinin müfredatına, "Sosyal Ağ Sitelerinde Gizlilik" konusunun eklenmesinin faydalı olacağı kanaatindeyim.

Kaynakça

- Akçay, H. (2011). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medyanın Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Güz 2011, Sayı: 33, s. 142.
- Akyüz, R. (2009). *Sosyal Ağlarda Emniyet Verilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Barnes, S. (2006). A Privacy Paradox: Social Networking in the United States. *First Monday: Peer-Reviewed Journal on the Net*, Aug. 15. <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1394/1312>.
- Boyd, D.(2004). Friendster and publicly articulated social networking. In Conference on Human Factors and Computing Systems (CHI 2004), April 24-29, Vienna, Austria, 2004. <http://www.danah.org/papers/UbiComp2003WorkshopApp2.pdf>
- Boyd, D. M.& Ellison, N. B.(2007). Social network sites: Definition,history, and scholarship “, *Journal of Computer- Mediated Communication*, 13(1), article 11. <http://www.danah.org/papers/JCMCIntro.pdf>
- Çetin, E. (2011).Sosyal İletişim Ağları ve Gençlik :Facebook Örneği. I.Uluslararası Davraz Kongresi Bildiri Kitabı.
- Erdem, H. A.(2011). *Yeni Medya Hizmetleri ve Düzenlemeleri*. Uzmanlık Tezi, Radyo Ve Televizyon Üst Kurulu. Ankara.
- Govani, T. & Pashley, H. (2006). *Student Awareness of the Privacy Implications When Using Facebook*.Pittsburg, PA: Carnegie Mellon University. <http://lorrie.cranor.org/courses/fa05/tubzhlp.pdf>
- Gross, R. & Acquisti, A. (2005). Information Revelation and Privacy in Online Social Networks. ACM Workshop on Privacy in the Electronic Society (WPES), 2005
- Güven, S. K. (2007). Gözetim Toplumu ve Toplumsal Meşruiyet. Doktora tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jain, M. R. & Gupta, P. (2012). Impact Of Social Networking Sites In The Changing Mindset Of Youth On Social Issues-A Study Of Delhi-Ncr Youth. *Journal of Arts, Science & Commerce*. Vol.– III, Issue 2(2), April 2012
- Kokoç, M. & Çiçek, F. (2011) . Üniversite Öğrencileri Niçin Facebook Kullanmaktan Kaçmıyor? 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011, Fırat University, Elazığ-Turkey
- Timm, D. M. & Duven,C. J.(2008). Privacy and Social Networking Sites. Timm, D. M., Duven, C. J., Privacy and Social Networking Sites. *New Directions for Student Services*, No 124, pp. 89-102.<http://blog.reyjunco.com/pdf/Chapter6.pdf>
- Usluel, Y. K. ve Mazman, S. G. (2009). Sosyal Ağların Benimsenmesi Ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*. 8(15), 137-15